

Δημήτρης Δημητούλης

Με αφορμή το Συνέδριο για τον Νίκο Παλαντζά

«**Τ**ο όπλο της κριτικής δεν μπορεί, βέβαια, ν' αντικαταστήσει την κριτική των όπλων, η υλική δύναμη πρέπει ν' ανατραπεί από υλική δύναμη, όμως και η θεωρία γίνεται υλική δύναμη μόλις κατακτήσει τις μάξες... Όπως η φιλοσοφία βρίσκει στο προλεταριάτο τα υλικά της όπλα, έτσι και το προλεταριάτο βρίσκει στη φιλοσοφία τα πνευματικά του όπλα».

Η παραπάνω τοποθέτηση του Καρόλου Μαξ διατηρεί στο ακέραιο την επικαιρότητά της και τη ζωτική της δύναμη. Θα μπορούσε βέβαια να υποστηρίξει κάποιος ότι η σημασία της υπό τις παρούσες συνθήκες της «απογείωσης» της αστικής ηγεμονίας ενδυναμώνεται. Στην τοποθέτηση αυτή αποκαλύπτεται ο χαρακτήρας της μαρξικής θεωρίας, το γεγονός ότι η τελευταία δε διαμορφώνεται ως μια θεωρησιακή κατασκευή, ακαδημαϊκό «εργαλείο» «αποστασιοποιημένης» ερμηνείας του κόσμου και της ιστορίας.

Η «συγχώνευση» της θεωρίας με την επαναστατική πράξη των δυναστευόμενων κοινωνικών τάξεων αποτελεί τον προνομιακό «τόπο» συγκρότησης του μαρξισμού ως απελευθερωτικού προτάγματος. Συγχώνευση που καθόλου δε σχετίζεται με το σταλινικό δόγμα της μετατροπής της θεωρίας σε θεραπαινίδα της πολιτικής.

Στον ορίζοντα που μόλις περιγράψαμε, πιστεύουμε ότι προσπάθησε ο Νίκος Παλαντζάς να τοποθετήσει την παρέμβασή του στη διαδικασία παραγωγής της μαρξιστικής

θεωρίας, ανεξαρτήτως αν κανείς συμφωνεί ή διαφωνεί με το σύνολο των θεωρητικών του επεξεργασιών ή με κάποια σημεία αυτών. Δεν έπαψε μέχρι το τέλος της ζωής του —όχι, βέβαια, με τον ίδιο πάντοτε τρόπο— να αντιλαμβάνεται τη θεωρία ως ένα πεδίο εκδίπλωσης της ταξικής πάλης και το μαρξισμό ως ενεργητική «συνιστώσα» στη σύγκρουση αυτή.

Υπό αυτές, λοιπόν, τις παραμέτρους θεωρούμε ότι το συνέδριο που διοργανώθηκε από τις 29 Σεπτεμβρίου μέχρι τις 2 Οκτωβρίου 1999 στη μνήμη του Νίκου Παλαντζά, με αφορμή τη συμπλήρωση 20 χρόνων από τον αδόκητο θάνατό του, δε λειτούργησε και δεν μπορούσε να λειτουργήσει ως απόπειρα κριτικής, μαρξιστικής αποτίμησης του έργου ενός μαρξιστή διανοητή του κράτους, των κοινωνικών τάξεων στο σύγχρονο καπιταλισμό και της σύγκρουσής τους.

Άλλωστε, η όλη διοργάνωση του συνεδρίου μαρτυρεί του λόγου το αληθές. Πώς είναι δυνατόν ένα συνέδριο αφιερωμένο σε ένα διανοητή που σ' όλο το έργο του στοχάστηκε πάνω στους όρους και τις προϋποθέσεις υπέρβασης της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας να χρηματοδοτείται και να επιβραβεύεται από τις πλέον ακραίες δυνάμεις και ενσαρκώσεις των κεφαλαιοκρατικών εξουσιαστικών σχέσεων; Από την παρουσία του πρωθυπουργού ως κορυφαίου πολιτικού διαχειριστή της «νεοφιλελεύθε-

ρης» επιδρομής μέχρι τους χορηγούς του συνεδρίου, στους οποίους συμπεριλαμβάνονταν η Τράπεζα της Ελλάδας και η Εθνική Τράπεζα, μέχρι το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ό,τι πιο εχθρικό, δηλαδή, προς τη μαρξιστική σκέψη και πρακτική.

Ο συνολικός απολογητικός-νομιμοποιητικός χαρακτήρας του συνεδρίου δε σημαίνει, βεβαίως, ότι δεν ακούστηκαν ενδιαφέρουσες απόψεις ή ότι δεν υπήρξαν εισηγητές με αδιαφιλονίκητη μαρξιστική παιδεία και συνεισφορά στην προαγωγή της μαρξιστικής σκέψης. Το σημαντικό, όμως, πρόβλημα που τίθεται είναι άλλης φύσεως και το περιέγραφε με μεγάλη ευστοχία ο Μάκης Καβουριάρης στην *Εποχή* (26-09-1999): «Πόσα όμως από τα ενδιαφέροντα που θα ακουστούν θα φτάσουν στον τελικό τους αποδέκτη, που είναι το λαϊκό κίνημα; Και όταν μια θεωρία δε φτάνει στον τελικό

της αποδέκτη, είναι σαν να μην υπήρξε. Ακόμα και αν τυπωθεί και μπει στις βιβλιοθήκες και κυκλοφορήσει στα βιβλιοπωλεία, θα μείνει, όσο μείνει, υπόθεση μιας ομάδας διανοουμένων που συνδέονται μεταξύ τους με διάφορους τρόπους. Επαγγελματικούς, φιλικούς ή όποιους άλλους. Την επιλογή των θεωριών που θα φτάσουν στο λαϊκό κίνημα την κάνει το ίδιο το κίνημα. Όμως, η επιλογή, για να γίνει, χρειάζεται την παρουσία των διανοουμένων, οι οποίοι θα πρέπει να ξεπεράσουν το ρόλο του πανεπιστημιακού δασκάλου και να συνδεθούν με το λαϊκό κίνημα ως οργανικοί διανοούμενοι αυτού του κινήματος... Όταν οι διανοούμενοι δε συνδέονται με το λαϊκό κίνημα, το διαμεσολαβητικό ρόλο ανάμεσα σ' αυτούς και την κοινωνία τον παίζουν οι δημοσιογράφοι, που αν θέλουν να κρατήσουν τη θέση τους επιλέγουν ό,τι αρέσει στα αφεντικά τους».

Ακρυλικά σε χαρτόνι και ξύλο, 35x50 cm, 1989